

розробці програм навчальних дисциплін формує гендерну поведінку, орієнтацію на паритетність відносин між статями, сприяє розвитку гендерної демократії та гендерної культури в суспільстві загалом, та в секторі оборони зокрема.

Заворотько І.Г., аспірантка кафедри
міжнародного та європейського права
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»

ОСНОВНІ ВИМОГИ НАТО ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ І ПРОТИДІЇ СЕКСУАЛЬНОМУ І ГЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ З КОНФЛІКТОМ, ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Збройний конфлікт на території України, спричинений збройною агресією Російської Федерації у 2014 році, призвів до виникнення низки соціальних проблем, пов'язаних з конфліктом, зокрема і підвищення рівня насильства.

З початку конфлікту «недержавні актори» національного на міжнародного рівнів постійно повідомляють про вчинення актів сексуального і гендерно-обумовленого насильства (далі – СГОН), пов'язаного зі збройним конфліктом на території України. А у 2019 році Офіс прокурора МКС у своєму щорічному звіті щодо попереднього вивчення ситуацій прийшов до висновку, що у період з 30.04.2014 і до теперішнього часу в контексті збройного конфлікту на території України були вчинені як мінімум такі воєнні злочини як зґвалтування та інші форми сексуального насильства, тортури і нелюдське/жорстоке поводження, наруга над людською гідністю тощо. Зазначене безперечно свідчить не тільки про наявність проблеми СГОН, пов'язаного зі збройним конфліктом на території України, а й про серйозність і масштабність вчинення таких діянь. Разом з тим, діяльність державних акторів України щодо попередження і протидії цьому явищу все ще залишається обмеженою.

Така реакція уповноважених державних органів України щодо подолання проблеми СГОН, пов'язаного зі збройним конфліктом на території України, цілком очевидно є недостатньою, у тому числі, і в межах реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору.

Зважаючи на викладене вище, актуальним є дослідження основних вимог НАТО щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, під час військових операцій.

Основні вимоги керівництва НАТО щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, під час проведення військових операцій

характеризуються збалансованістю і комплексністю. Це безумовно пояснюється особливостями проведення операцій під егідою НАТО, а саме: на території різних держав, у яких існують різні правові системи, силами і засобами національних контингентів різних держав тощо.

Політика НАТО щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, визначається як підтримка провідної ролі ООН та її зусиль у даній сфері. Фактично ж, політика НАТО заснована на виконанні резолюції Ради Безпеки ООН 1325 та інших «сестринських резолюцій» (1820, 1888, 1960, 2106), які серед іншого визначають обов'язок усіх сторін конфлікту вживати спеціальних заходів щодо захисту дорослих і дітей від актів СГОН, особливо згвалтування.

З метою виконання зазначених вище резолюцій керівництвом НАТО було розроблено ряд документів політичного, стратегічного й оперативного рівнів, які встановлюють основні вимоги щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, під час військових операцій.

За результатами проведеного аналізу зазначених документів нами виділено основні вимоги НАТО щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, під час проведення військових операцій.

Перш за все, під час проведення військових операцій саме на командирів покладено обов'язок попереджувати та протидіяти вчиненню актів СГОН, пов'язаного з конфліктом, як в середині військового підрозділу, так і у тісній взаємодії з міжнародними та місцевими акторами.

По-друге, питання попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, не є відокремленим, а повинно бути інтегроване у всі процеси протягом проведення військових операцій НАТО. Найголовніші серед них: планування операцій; моніторинг і надання доповіді щодо вчинення актів СГОН, пов'язаного з конфліктом; система підготовки особового складу збройних сил держав-членів і держав-партнерів НАТО.

Так, під час планування операцій заходи щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, повинні бути включені до операційних планувальних документів, директив і доктрин. При цьому, на етапі планування військової операції має бути проведений аналіз ризиків і можливостей вчинення СГОН, пов'язаного з конфліктом, результати якого відображаються у додатку до планувального документа кожної конкретної військової операції.

Моніторинг і надання доповіді щодо вчинення актів СГОН, пов'язаного з конфліктом, є одним із завдань командування НАТО та здійснюється за підпорядкуванням. Воно має бути інтегроване до процесів аналізу військової операції, планування та її проведення. Окремим обов'язком командування є забезпечення вчасного збору та надання об'єктивної, точної та достовірної інформації щодо видів СГОН, пов'язаного з конфліктом, під час військових операцій. Більше того, надання зібраної інформації уповноваженим органам ООН повинне

здійснюватися без упереджень, але з урахуванням безпеки проведення військової операції.

Ще однією вимогою НАТО щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, є проходження особовим складом спеціального тренінгу (навчального курсу). Важливим є те, що організація та проведення такої підготовки покладається на командування збройних сил окремих держав і є обов'язковою вимогою для направлення особового складу до участі у операціях під егідою НАТО.

Останньою, але не менш важливою із виділених нами вимог НАТО є створення системи радників і контактних осіб з гендерних питань, які серед іншого власне і відповідають у підрозділі за впровадження заходів щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, під час проведення військових операцій.

Отже, основні вимоги НАТО щодо попередження і протидії СГОН, пов'язаному з конфліктом, під час проведення військових операцій є досить ґрунтовними та чітко визначеними. Цілком очевидно, що лише у разі дотримання цих вимог і складовими сектору безпеки і оборони України можливо буде досягти взаємосумісності зі збройними силами, що беруть участь у військових операціях під егідою НАТО.

Ісаюк О. В., д-р філософії
Національний музей-меморіал «Тюрма на Лонцького»
Центр досліджень визвольного руху

НЕВИДИМІ: ЖІНОЧІ ПОСТАТІ У КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ РАНЬОМОДЕРНОГО ТА МОДЕРНОГО ПЕРІОДУ І ПОТРЕБИ ЗМІН

Якщо спробувати подивитися на популярне сприйняття жіночих постатей у військовій історії України, то впадають в очі два основні мотиви. Перший з них відводить жінці «допоміжну роль», втілену у виконанні допоміжних функцій, на кшталт тилового забезпечення, медичної допомоги та подібного. Добре видно, що таке тлумачення не є нічим іншим, як адаптованим до ситуації війни і військового часу варіацією на тему стандартної гендерної ролі жінок і жіночої гендерної соціалізації. Цей образ підтверджується як численними спогадами, так і фольклором, який одночасно і фіксує реальність, і подає її, як єдино можливу опцію, і реплікує попередні зразки.

Другий мотив стосується жінок, які все ж брали участь безпосередньо у бойових діях, виступаючи, як бійці, командири, розвідники та ін. Власне кажучи, саме така роль переважно приходить на думку, коли йдеться про людину на війні, як таку. Але коли йдеться про жінку у гендерно нетрадиційній ролі солдата, воїна у прямому значенні слова, включається